

koje nailaze povjerenici u svojim biskupijama.

Sljedeći korak koji je učinjen jest uspostava kontakata sa tijelima državne uprave koja u svojem djelovanju kao primarnu problematiku imaju tretman obitelji. Za djelovanje Ureda bilo je važno uspostaviti kontakte s nevladinim udrugama čiji je interes također obitelj.

Uspostava kontakata na međunarodnoj razini i sudjelovanje predstavnika Vijeća i predstojnika Ureda na međunarodnim skupovima, od iznimnog je značaja kako zbog uspostave kontakata tako i zbog upoznavanja problematike u drugim zemljama vezane uz obitelj, ali i zbog mogućnosti upoznavanja načina na koji se rješavaju određeni problemi.

Ured pomno prati društvena događanja u našoj zemlji i, sukladno stavu Katoličke crkve i potrebama vjernika, uključuje se u javne rasprave putem tribina i okruglih stolova, uz sudjelovanje eminentnih stručnjaka iz pojedinih područja. Spomenut ćemo neke naslove s tih skupova koji su izazvali veliku pozornost javnosti – "Položaj obitelji u RH", "Homo-seksualnost, stanje ili opredjeljenje", "Nasilje u obitelji", "Rano izdvajanje djeteta iz obitelji i utjecaj na njegovo psiho-fizički razvitak i zdravlje". Budući da se ovakvi tematski skupovi često upriličuju uz rasprave o pojedinim zakonima u Hrvatskom saboru, redovito se pozivaju zastupnici i resorni ministri da prisustvuju raspravama.

I putem medija nastoji se poruka struke uputiti javnosti te na taj način pomoći u pronalaženju optimalnih rješenja za pojedine probleme. Ured za obitelj redovito se uključuje u obilježavanje značajnih međunarodnih dokumenata vezanih uz obitelj, kojih je supotpisnica i Hrvatska, što podrazumijeva organizaciju tematskih stručnih skupova i svečanosti uz Majčin dan, Međunarodni dan obitelji, Dan djeteta i sl.

Važno je spomenuti da djelatnici Ureda surađuju s Hrvatskim Caritasom u velikom i važnom projektu obiteljskih savjetovališta, kao i s drugim tijelima HBK.

Štefanija Bortek-Knešaurek

VIJEĆE EUROPE I SOCIJALNA KOHEZIJA

Vijeće Europe utemeljeno je 1949. godine. Osnovni je cilj Vijeća Europe ostvariti što je moguće čvršću suradnju među svojim državama-članicama, a posebno promicati individualne i političke slobode, vladavinu prava te druga načela koja čine temelj svake istinske demokracije. Vijeće Europe danas ima 45 članica. Posljednje države koje su primljene u članstvo Vijeće Europe jesu Bosna i Hercegovina te Srbija i Crna Gora, a u tijeku je razmatranje kandidature kneževine Monaco. Status promatrača u Vijeću Europe imaju Kanada, SAD i Meksiko.

Republika Hrvatska primljena je u Vijeće Europe 1996. godine. Naša je zemlja ratificirala ključne dokumente Vijeća Europe, kao što su Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u Hrvatskoj stupila na snagu 1997. godine) i Europska socijalna povelja iz 1961. godine (stupila na snagu 2002. godine).

Do danas su održana dva *summita* Vijeća Europe: prvi 1993. godine u Beču, a drugi 1997. godine u Strasbourgu (gdje je sjedište te organizacije). Tom je prilikom usvojen i plan akcije Vijeća Europe, koji se temelji na četiri temeljna načela: demokracija i prava čovjeka, socijalna kohezija i sigurnost građana, obrazovanje za demokraciju, te kulturna raznolikost. Na tim je načelima izrađen plan djelovanja Vijeća Europe u novom tisućljeću, kojega sada realiziraju njegova tijela.

Vijeće Europe povremeno organizira tematske ministarske konferencije. Na njima se analiziraju najvažniji problemi i uspostavljaju nužni kontakti za suradnju između država-članica. U Vijeću Europe pripremaju se razni europski sporazumi, koji su ishodište za promjene i prilagodbe u zakonodavstvima zemalja-članica. Savjetodavni status pri Vijeću Europe ima više od 400 nevladinih organizacija. To svjedoči da je Vijeće Europe razvilo snažno partnerstvo s organizacijama civilnoga društva, koje sve više postaju oslonac razvoja i socijalne kohezije.

Vijeće Europe zapošljava oko 1.300 osoba, koje čine njegovu stalnu administraciju. Financiraju ga države-članice, ovisno o broju stanovnika i visini nacionalnog dohotka (primjerice, proračun Vijeća Europe za 2001. godinu iznosio je 163 milijuna eura). Službeni jezici u radu Vijeća jesu engleski i francuski, ali se kao radni jezici mogu koristiti njemački, talijanski i ruski. Ostali se jezici mogu koristiti pod određenim uvjetima i u posebnim situacijama.

Glavno tijelo Vijeća Europe čini Odbor ministara, koji je ključna instanca odlučivanja, a čine ga ministri vanjskih poslova država-članica. Vijeće Europe ima i Parlamentarnu skupštinu sastavljenu od delegata nacionalnih parlamenata. Nadalje, u njegovu okviru djeluje i Kongres lokalnih i regionalnih vlasti, koji ima savjetodavan karakter. Glavni tajnik Vijeća Europe je Austrijanac Walter Schwimmer; on je na tu dužnost izabran 1999. godine, a mandat mu istječe 2004. godine.

Vijeće Europe usvojilo je niz dokumenata koje su, nakon ratifikacije, dužne primjenjivati njegove članice. Među tim dokumentima treba izdvojiti već spomenutu Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, koja je usvojena 1950. a stupila je na snagu 1953. godine. Njezin pandan na području socijalnih prava jest Europska socijalna po-

velja, koja je usvojena 1961. a stupila je na snagu 1966. godine. Europska socijalna povelja revidirana je 1996. godine, tako da su danas na snazi njezine dvije verzije, ovisno o tome koju je pojedina država-članica ratificirala. Nadalje, važan dokument Vijeća Europe jest Konvencija za prevenciju torture (usvojena 1987. a stupila na snagu 1989. godine) te Konvencija (okvirna) o zaštiti manjina (usvojena 1994. a stupila na snagu 1998. godine).

Radi zaštite ljudskih prava, Vijeće Europe je utemeljilo Europski sud za ljudska prava. Europskom se sudu za ljudska prava građani mogu neposredno obraćati, a njegove su odluke obvezujuće za države-članice. U sastav toga suda svaka država – članica imenuje jednog suca. Iz Republike Hrvatske sada je članica toga suda Nina Vaić, profesorica Pravnog fakulteta u Zagrebu.

Nas ovdje posebno zanima djelovanje Vijeća Europe na području socijalne politike i socijalnih prava. Podsjetimo da se u temeljnim zadaćama Vijeća Europe navodi da će se ono zalagati za jamstvo primjerene razine socijalne zaštite, za zapošljavanje, izobrazbu i prava radnika, za djelotvornu zaštitu ranjivih socijalnih skupina, za jednakost šansi, za borbu protiv isključenosti i diskriminacije te za jačanje europske suradnje u pitanju migracija. Sve su te zadaće Vijeća obuhvaćene skupnim pojmom "socijalna kohezija", koji je definiran na drugom *summitu* Vijeća Europe 1997. godine. U tu svrhu osnovan je i Odbor za socijalnu koheziju (CD – CS) koji je obavezan definirati, razvijati i primijeniti strategiju socijalne kohezije.

Za ostvarenje socijalne kohezije važna je primjena Europske socijalne povelje i njezinih protokola. No ne treba zaboraviti i značenje Europskog kodeksa socijalne sigurnosti iz 1964. godine i pripadajućih mu protokola. Kodeks je revidiran 1990. godine. Njime se jamči mini-

malna razina zdravstvene zaštite, naknada u slučaju bolesti, nesreće na poslu, materinstva i obiteljskih davanja, nezaposlenosti, mirovina, invalidnina i naknada u slučaju gubitka hranitelja. Nažalost, Hrvatska još nije ratificirala Europski kodeks o socijalnoj sigurnosti, mada bi joj on značajno pomogao u definiranju i održanju standarda u socijalnoj zaštiti. Za aktivnosti vezane uz razvoj socijalne kohezije važna je i Europska banka za razvoj koja je utemeljena još 1956. godine i koja danas ima 35 članica. Prioritetni cilj te banke u socijalnom području jest rješavanje problema izbjeglica te žrtava prirodnih i ekoloških katastrofa.

No vratimo se Odboru za socijalnu koheziju. Sjednice Odbora održavaju se dva puta godišnje, i u pravilu traju tri dana. U Odboru su zastupljeni predstavnici svih država-članica. Na sjednicama se raspravljaju mnogi socijalni problemi. Oni su obično prethodno analizirani na sastancima specijaliziranih pododbora, koji daju prijedloge zaključaka za usvajanje na sjednicama Odbora. U Odboru se najčešće razmatraju problemi vezani uz razvoj sustava socijalne sigurnosti, pitanja demografskih kretanja, zapošljavanja, stanovanja, socijalne politike u velikim gradovima, problemi vezani uz djecu i obitelji, socijalne integracije hendikepiranih osoba, migranata, problemi nacionalnih i etničkih manjina, posebno Roma i slično.

Odbor za socijalnu koheziju je održao dosada deset sjednica. U posljednje vrijeme jedan od važnih zadataka Odbora bila je izrada strategije socijalne kohezije, koju je Odbor ministara usvojio 2001. godine. U toj se strategiji integriraju različite aktivnosti Odbora. Socijalna se kohezija definira kao stanje društva promatranoga u cjelini, te uloga i mjesto pojedinaca i skupina unutar društva. Prvi veliki projekt istraživanja koji se odnosio na socijalnu koheziju, bio je posvećen ljudskom dostojanstvu i socijalnoj isključenosti. Za-

vršni izvještaj redigirala je K. Duffy pod naslovom *Projèt: Dignité humaine et exclusion sociale – Opportunités et risques: les tendances de l' exclusion sociale en Europe* (Strasbourg, 1998.). To je istraživanje pokazalo da je pristup osnovnim socijalnim pravima (socijalnoj zaštiti, stanovanju, zaposlenosti, zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju) temeljni čimbenik borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Stoga je Odbor za socijalnu koheziju pokrenuo novi projekt istraživanja koji u središtu pažnje ima upravo pristup socijalnim pravima. Radi se o projektu *Accès aux droits sociaux en Europe*. Na osnovi rada specijaliziranih odbora te saznanja prikupljenih u dosadašnjem djelovanju Vijeća Europe, nastao je najprije izvještaj, a potom je tiskan i kao knjiga, pod gornjim naslovom. Izvještaj je priredila Mary Daly, profesorica na Kraljevskom sveučilištu u Belfastu, razmatran je na Osmoj sjednici Odbora za socijalnu koheziju u proljeće 2002. godine. O aktivnostima vezanima za taj izvještaj raspravljalo se na devetoj, proširenoj sjednici Odbora, koja je održana u studenom 2002. godine na Malti. Slijedom toga članice Vijeća Europe preuzele su obvezu da će organizirati nacionalne konferencije o pristupu socijalnim pravima. U Hrvatskoj će se takva konferencija održati početkom listopada ove godine, vjerojatno u Opatiji. Do tada će se na hrvatski jezik prevesti i publicirati spomenuta publikacija Vijeća Europe o pristupu socijalnim pravima. Na toj bi konferenciji trebalo raspraviti stanje temeljnih socijalnih prava i njihova dostupnost u našoj zemlji.

U ovom broju našega časopisa objavljen je prijevod ključnog poglavlja iz publikacije Vijeća Europe, pod naslovom "Pristup socijalnim pravima u Europi: stvarno stanje". U tom se dokumentu naglašava međuovisnost socijalnih prava. Također se ističe i potreba jačanja socijal-

nih prava, a u njima se vidi sredstvo smanjenja socijalne ranjivosti pojedinaca i skupina te pomoć u njihovoj prilagodbi brzim socijalnim i ekonomskim promjenama. U izvještaju se analiziraju prepreke u pristupu različitim socijalnim pravima. Pritom se koristi multidisciplinarni pristup i daju konkretni primjeri iz pojedinih europskih zemalja kako se te prepreke mogu prevladati. Isto se tako analiziraju integrirane mjere koje su primijenile pojedine članice Vijeća Europe te se identificiraju načela na kojima treba temeljiti pristup socijalnim pravima.

Posljednja, deseta sjednica Odbora za socijalnu koheziju održana je u Strasbourgu od 20. do 22. svibnja 2002., a prisustvovao joj je i autor ove informacije. Na dnevnom redu sjednice bilo je 17 točaka, a ovdje ćemo upozoriti na najzanimljivije teme koje su razmatrane. Primjerice, raspravljalo se o aktivnostima koje su poduzete nakon sastanka na Malti. Sada su ipak najvažnije nacionalne konferencije o pristupu socijalnim pravima, od kojih će se znatan broj održati ujesen ove godine. Primjera radi, konferencija u Sarajevu održat će se sredinom rujna 2003. Nadalje, dosta je bilo rasprava o promjenama u tekstu o strategiji socijalne kohezije, o kojem je već bilo riječi, a kojega valja prilagoditi novim okolnostima. Vrlo zanimljiva bila je i rasprava o starenju stanovništva u Europi i njegovim socijalnim posljedicama. Poznato je, naime, da su sve europske zemlje danas snažno pritisnute problemima starenja svoga stanovništva, za čije zbrinjavanje i socijalnu integraciju treba pronaći prikladna rješenja, ali i izdvojiti znatna sredstva. Uostalom, u vrijeme održavanja ovoga sastanka u Francuskoj izbile su demonstracije protiv predložene mirovinske reforme, u kojoj se predviđa zaoštavanje uvjeta za odlazak u mirovinu te produženje radnog staža. Slična je situacija bila u Austriji i Njemačkoj, ali i u mnogim drugim europskim zemljama. Sudionici sjednice dobili su

knjigu – izvještaj o demografiji i socijalnoj isključenosti (*Démographie et exclusion sociale*), koju je priredila Dragana Avramov, nekada ravnateljica Centra za demografska istraživanja u Beogradu, a sada belgijska državljanka. U ovoj se knjizi, na veoma dokumentiran i socijalno kontekstualiziran način, analizira demografska evolucija u Europskoj uniji i socijalni problemi koji iz nje proizlaze. Isto se tako analiziraju promjene koje se dešavaju u položaju i strukturi obitelji pri čemu je znatan prostor posvećen jednoroditeljskim obiteljima, samačkim kućanstvima, demografskim skupinama najviše izloženima socijalnim rizicima i slično. Sudeći po predočenim demografskim trendovima, kao i raspoloženju iskazanom u raspravi u Odboru, ova će tema često biti na dnevnom redu nadležnih tijela Vijeća Europe, budući da se u narednom razdoblju očekuje znatno pogoršanje demografske situacije. Nadalje, na sastanku je bilo riječi o socijalnim indikatorima koji se koriste za praćenje stanja i razvoja socijalne kohezije. Indikatori su dosta detaljno razrađeni i mogu biti od velike koristi u nacionalnim istraživanjima.

Zamjetno je, dakle, da Vijeće Europe veliku pažnju posvećuje socijalnim pravima i naporima da se definira i održi europski socijalni model. S druge strane, ljudi su svjesni da globalizacija, društvene i tehnološke promjene, kao i neoliberalni pritisak u pravcu izraženije tržišne orijentacije, djeluju u pravcu revizije a, mogli bismo reći, i redukcije socijalnih prava (socijalni damping). Zasad je teško predvidjeti konačan ishod svih tih procesa i nastojanja da se sačuva dosegnuta razina socijalne sigurnosti. No da su redukcije troškova sveprisutne, pa i u Vijeću Europe, svjedoči i zahtjev tajništva Vijeća (obznanjen na ovoj sjednici) da se – upravo zbog nedovoljnih sredstava – ubuduće godišnje održava samo jedna umjesto dosadašnjih dviju sjednica Odbora za socijalnu koheziju.

U svakom slučaju, Vijeće Europe, njegova tijela, a posebno Odbor za socijalnu koheziju, značajne su institucije za održanje i razvoj socijalnih prava i socijalne politike u europskim zemljama, posebno onim koje prolaze težak put tranzicije. Što se tiče naše zemlje, razumljivo je da se Hrvatska mora intenzivnije uključiti u raznovrsne aktivnosti Vijeća Europe na socijalnom području. Jedna prilika za to bit će i planirana konferencija o pristupu socijalnim pravima, koja će se održati u listopadu ove godine.

Vlado Puljiz

**MEĐUNARODNA KONFERENCIJA:
LA PROTECTION SOCIALE DANS
UNE EUROPE EN VOIE
D'ÉLARGISSEMENT**

Pariz, 20.-22. ožujka 2003.

O zanimljivosti i značenju međunarodne konferencije koja je fokusirala socijalnu zaštitu u proširenoj Europi svjedoče, osobito, dvije činjenice. Prvo, dosada se o socijalnoj politici novih, budućih članica EU gotovo uopće nije govorilo, a socijalna je politika bila na margini procesa pridruživanja EU. Ipak, premda je socijalna politika u ekskluzivnoj nadležnosti država-članica EU, posljednjih se godina razvija okvir tzv. europskoga socijalnog modela, a što će od 2004. godine postati i obvezom za deset novih članica. Pitanje je, dakle, kakvu će socijalnu politiku u EU unijeti nove članice, kakvi će se socijalni problemi postaviti na dnevni red nove Europe te kakav će utjecaj to imati na dosadašnji smjer razvoja europskoga socijalnog modela. Konferencija je, stoga, samo još jedan (premda, možda, i dalje slabašan) znak da se i tome počinje

posvećivati dostojna pozornost. Drugo, možda većinom zbog činjenice da je konferenciju organizirala Istraživačka sekcija Direkcije za istraživanje, obrazovanje, evaluaciju i statistiku (Mission Recherche, Direction de la Recherche, des Études, de l'Évaluation et des Statistiques) dvaju francuskih ministarstava (Ministère des Affaires sociales, du Travail et de la Solidarité, Ministère de la Santé, de la Famille et des Personnes handicapées), na njoj se nije samo analiziralo ono što se dešava u socijalnoj politici, kako sadašnje tako i buduće EU, već je naglašeno i željelo postaviti pitanje: na kojim se to vrijednosnim osnovama reformiraju pojedini sustavi socijalne zaštite? Kada se zna da je socijalna politika izrazito ideologijско-politički obojena i kada se zna da se ta obojenost često želi potisnuti ili sasvim zaboraviti, tada cilj konferencije, neovisno o mogućim rezultatima, postaje tim važniji.

Pitanje vrijednosnih temelja aktualnih socijalnih reformi posebno je dominiralo u uvodnim i plenarnim izlaganjima. Govoreći o ulozi globalnih agencija u razvoju socijalne politike, Bruno Palier (CNRS, Pariz) je izdvojio dva različita viđenja uloge globalizacije na reforme socijalnih država. Prvo naglašuje (ponekad i preneglašuje) pritisak globalizacije na socijalne države, pod čijim se utjecajem one potom intenzivno reformiraju; drugo globalizaciju smatra posve irelevantnim čimbenikom u procesu socijalnih reformi. Palier ističe da je možda najvažnija činjenica to što je nestala zajednička socijalna vizija koja je postojala u 60-im i 70-im godinama 20. stoljeća, a koja se kretala oko društvene kohezije kao temeljnog cilja. Pitanje jest u kojoj se mjeri danas može pronaći zajednička socijalna vizija u novom europskom kontekstu. Slične je stavove zastupao i Bernard Gazier (Université Paris I) koji je naglašeno govorio o razlici između tzv. socijalno-liberalnoga i